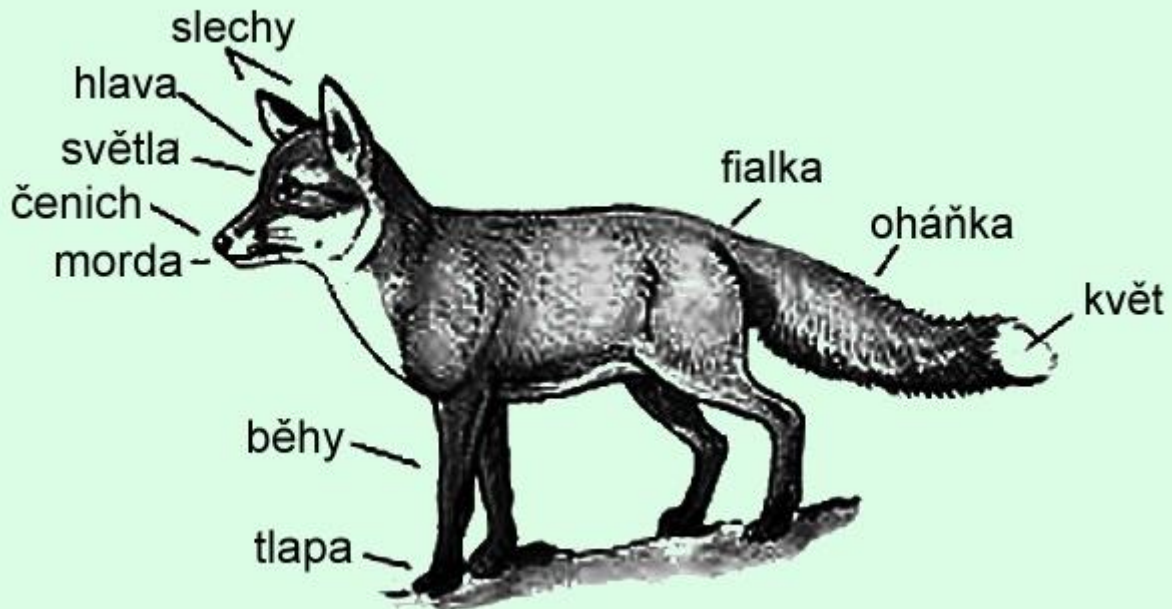

Liška obecná (*Vulpes vulpes*)

Liška je relativně štíhlá psovité šelma s poměrně dlouhými špičatými ušima a dlouhým huňatým ocasem. Stavbou těla a lebky se liška jen málo liší od slabšího psa. Tělo je 100 až 140 cm dlouhé včetně oháňky a v kohoutku 30 až 40 cm vysoké. Oháňka měří 35 až 45 cm. Tělesná váha značně kolísá, udává se rozpětí 4 až 10 kg, výjimečně může přesáhnout i 12 kg^[1]. Pohlavní dimorfismus (rozdíl mezi jedinci založený na základě pohlaví) je nevýrazný.

Nejobvyklejší barevná kombinace je rezavá srst na většině těla, dolní část obličeje, břicho a konec ocasu žlutobílé, nohy a uši na konci černé. Kromě této barevné kombinace se v přírodě běžně vyskytují ještě dvě další, tzv. stříbrná a černá. U domestikovaných forem se vyskytují i další zbarvení. Zejména u rezavé formy existuje široká škála odstínů barev a diferencí ve velikosti různých barevných ploch, takže lze říci, že stejně zbarvené lišky prakticky neexistují. Liška se dokáže pohybovat rychlostí 40 km/h, tedy asi jako pes^[2]. Svůj revír v okruhu 6–8 km si vyznačuje vizitkami, což je trus poznamenaný pachem žláz.

Liščí nory

Liščí nora je v zemi vyhrabané obydlí, které primárně slouží jako úkryt a prostor pro vyvádění mláďat. Mimo období rozmnožování dává většina lišek přednost životu venku, v oblastech s hustou vegetací, přestože se občas ukryjí v noře, aby se vyhnuly špatnému počasí. Liščí nory jsou nejčastěji vyhrabávány ve svahu kopce, v soutěskách, útesech, srážech u vodních toků, příkopech, propadlinách, strouhách, skalních štěrbinách a opuštěných lidských stavbách. Přitom dbají na dobře odvodněnou půdu. Nory hloubené mezi kořeny mohou být v použitelném stavu po celá desetiletí. Doupě lišky obecné se skládá z jedné nebo několika vstupních chodeb (vsuků), hlavní chodby a dočasných bočních nor tvořených menší chodbou zakončenou vystlanou komůrkou. Hlavní vsuk vede směrem dolů pod úhlem 40–45° a rozšiřuje se do hlavní chodby, z níž odbočuje několik menších průchodů ústících do komůrek. Hloubka stavby kolísá mezi 0,5 až 2,5 m. Jen zřídka zasahuje ke hladině spodní vody. Hlavní průchod - nejčastěji je průměrná délka 5–7 m. Liška obecná čistí noru na jaře od nadbytečné půdy rychlými pohyby, nejprve předních tlapek. Takto nahrabanou zeminu pak vyhazuje zadními tlapkami na vzdálenost přes 2 metry od vsuku. Když se narodí liščata, kopaninu ušlape, čímž vytvoří prostor, kde si liščata mohou hrát a přijímat potravu.

Rozmnožování

Hárání (kaňkování) přichází zpravidla v lednu a v únoru. V té době se o jednu lišku uchází několik samců a toto soupeření bývá doprovázeno zápasy. Vlastní páření se odbývá většinou uvnitř nory většinou v lese, málokdy na otevřené ploše nebo v polích. Liška si noru buďto vyhrabe nebo osídlí noru po jiné zvěři. Jedna má několik nor: jednu hlavní, kde jsou i mláďata, ostatní jsou rezervní pro případ nebezpečí, aby měla kam mláďata přenést.

V době kaňkování se lišky ozývají protáhlým chraptivým štěkotem. Názor na dobu březosti není jednotný. Udává se, že probíhá v rozmezí 50 až 56 dnů. Mláďata se rodí slepá a pokrytá vlnitou šedočernou srstí. Průměrný počet je 4 na vrh, byly ale zaznamenány případy až třinácti. Mláďata poprvé otevrou oči za 2 týdny a zhruba první tři týdny jsou závislá na matčině mléce. Masitou potravu začínají přijímat, když se jim zpevní chrup a čelisti.

Zhruba po měsíci vycházejí liščata před noru a hrají si tam. K výměně chrupu dochází asi ve 4. měsíci věku. I tehdy zůstávají ještě společně s matkou a přespávají většinou v rodinné noře. Dojde-li stará liška k názoru, že nora byla odhalena (např. člověkem), přenese nebo dovede mláďata do jiné nory.

Lišky dávají přednost lovu brzy ráno před východem slunce a za soumraku. Pokud loví myším podobnou zvěř, nejprve určí místo výskytu sluchem, pak zaútočí až 5 m dlouhým skokem, v letu kormidlují oháňkou a zvysoka dopadají na kořist. Mršiny typicky požírají jen v pozdních večerních hodinách a v noci. Ukořistěnou potravu intenzívně hájí a jsou ochotny o ni bojovat i se silnějšími predátory. Příležitostně loví i pro zábavu, tedy více, než mohou spotřebovat.

Samec: **lišák, pes**. Samice: **liška, liščtice, lišice, fena**. Mládě: **lišče, liščátko, lišátko**.

Pokrývka těla (srst): spodní kratší hustá – **Podsada (vlna)**, vrchní vlasovitá delší – **pesíky**. Zbarvení srsti: liška **červená – ryzka, zrzka**. Liška **světlá – březová**. Liška **pálená – uhlířka**. Liška **křížová – tmavý pruh na hřbetě překřížený tmavým pruhem přes přední běhy**. Obnova srsti – **línání, přebarvování**.

Popis těla: **hlava, slechy, světla, čenich, morda se štětinami či vousy, s lizákem a chrupem (stoličky – čtyři nejvyšší jsou trháky), krk, hřbet, hrud' s komorou, břicho, kýty, běhy, tlapky (chodidla), pazoury (prsty a drápy), oháňka, fialka (pachová žláza u kořene oháňky), květ, kvítek (bílá špička oháňky)**.

Pohlavní ústrojí: samčí - **pyj, ráže (varlata) v šourku**, samičí – **přezka**. Krev – **barva**. Maso – **jádro**. Tuk – **sádlo**. Tučná liška je **zasádlená**. Výměty: **trus**, moč – **rez**, močení – **ždímání**. Liška všemi smysly **jistí, bádá**, zrakem **pátrá, obzírá**, sluchem **bystří**, čichem **větrí**. Liška **vrní, skučí**, v zimě **skolí**, při překvapení vyštěkne – **lekne**, ohrožená **vrčí, ječí**, postřelená **kvílí**, liščata poštekávají – **kamží**.

Páření – **kaňkování**. Liščí fena **se běhá**, z přezky vypouští po kapkách barvu – **kaňkuje**, je **plná, vrhá v brlohu** liščata.

Liška si vyhrabává **podzemní brloh**, vede do něho **nora hlavní** a několik **vedlejších**. Kromě hlavního brlohu má **nouzové brlohy**. Vstupní část nory – **oko, vjezd**, bývá při obsazené noře **vyježděný, vyklouzaný**. Liška do brlohu **vjíždí**, z něho **vyjíždí**. Na povrchu v pelechu je **zalehlá**. Liška používá stálé cesty – **spády**. Liška **čáruje** – klade stopy jednu za druhou v přímé řadě. **Řaduje** - klade stopy ve dvou řadách, **přenáhluje** či **křížuje** – klade v běhu zadní stopy před přední. Splašená liška je **zrazená**. Liška vychází na lov – **na lup**, uchvátí kořist – **loupí, strhává ji, dává, odnáší**, buď **načíná**, nebo celou **požírá**.

Kůže – **kožich**, vyčiňuje se na kožešinu – **liščinu**.